

Gerandisdagurinn er politiskur

Marianna Debes Dahl:
Lokkalogi. Fannir 1984.
160 s. kr. 90,-
Perma: Olivur við Neyst.

Hvúðsevnið í «Lokkalogi» er, hvussu tað politiska ger vart við seg í gerandisdegnum, hvussu tað seyrar niður ígjøgnum alt samfelagið, hvussu tú merkir tað í vertsskapi, í skúlanum, í kirkjuni. Á bakpermuni er endurgivið brot, sum samanfatat kjarnin í skaldsøguni:

Alt er politikkur! Tá ið fólk verða dripin í hópatali, er tað politikkur. Tá ið millionir doyggja í hungri, er tað politikkur. Tá ið ein prestur á prædikustólinum roynir at spilla sosialistalond út, er tað politikkur. At sita tigiandi og blunda við samanløgðum hondum er politikkur. Ikki at tíma at faast við politikk er politikkur.

Tá tú gerst greiður yvir, at alt er politikkur, gerst eisini greitt, at samfelagið kann broytast. At viðurskiftini ikki eru sum tey neyðturviliga mugu vera, men sum tey sterku, tey sum hava lagt mest inn undir seg, vilja hava tey. Tað er í stóran mun hetta meðvit, skaldsagan snýr seg um.

«Lokkalogi» tekur við seinast í trýssunum og endar eini tiggju ár seinni. Tær triggjar vinkunnarnar Hervor, Birita og Gíljanna ætla sær á eina summarstevnu. Lýsingin av práttinum hjá teimum innan avstaðferðina er rættiliga væleydnað, somuleiðis stevnulýsingin, tá Birita hevur mist vinkunnarnar burtur og má royna at fáa náttina at ganga sum frægast. Frá stevnudansinum fáa vit hesa tíðarbundnu lotu-myndina: «Hvitar neilonskjúrtur, luktilsskeiggj í mannfólkahári og ljósareyðar næstan hvitar gentuvarrar».

Menninir

Mannfólkið í søguni eru Bersi, sum er yvirmaður á fiskiskipi, og Dyggvi, sum er skúllærari. Teir eru vinnenn og sannfærdir sosialistar, men við tí muni, at sum frá líður visir Bersi seg sum tann sterkari, tann sum við treysti kann stuðla upp undir Dyggva, tá hesin í gerandisstriði missir mót. Tað er tó Dyggvi sum i

Marianna Debes Dahl hevur skrivað bókina «Lokkalogi», sum her verður ummæld

fyrstani av bókini orðar seg soleiðis um dugnan í politiskum arbeiði: «Les. Arbeið. Tosa. Skriva. Smátt um smátt loysist upp fyri onkrum í fólkinum. Vita eftir. Onkur gamal trivsatur knútur loysnar og fæst upp, ein traður fyri og annar eftir.»

Hervor og Dyggvi flyta saman í heimbygðini hjá henni, har hann fær starv sum lærari og hon trý børn. Tað er so heilt skjótt, so eru tey um at sálast í børnum og arbeiði. Serliga Hervor, sum gongur heima allan dagin og vaskar og stakast, kennir, at hon er læst inni í einum bási, og at lívið gleppur henni av hondum, vónirnar frá gættarunum køvast av gerandisdegnum. Eisini Dyggvi er undirdiktur í arbeiði, sum hann ikki rættiliga maktar, men hóast hann mangan hugsar um at kvitta, so hendir einki. Skaldsagan visir heldur ikki á nakra leið, hann kundi farið í staðin fyri tann slitandi skúlan, har hann næstan hvønn dag doyrt eitt lítið sindur, og einastu glottarnir eru fritíðirnar.

Týngst er tað hjá Hervor, sum ger tað sama dag um dag, og sisýfosararbeiðið hjá henni verður eina-staðni samanfatat soleiðis: «Tá ið kókurin var

hampaður, kókaði hon dogverða og örúddaði alt aftur.» Hon ynskir so staðiliga at sleppa burtur úr «rúddingarmylluni», men uggar seg við, at um nokur ár verður alt frægari. Tað, sum nivir hana mest er ein ótti, sum viðhvørt leggur seg oman yvir hana. Hervor veit ikki hvaðani óttin stavar — Kierkegaard hevði her heldur brúkt orðið angst, tí orsøkin ikki er eyðsýnd, men er samantengd við livsgrundarlagnum — tó gerst tað so við og við greitt, at bústaðarviðurskiftini, tey leiga í einum betonkassa, saman við tí tunga barnaarbeiðinum og serstakliga kjarnorkubumbuvandin eru partar av orsøkini.

Hervor leitar sær ein lítlan linna í trúnni og meinar, at hon fjálgar í hesum deðru tíðum, men prestarnir eru ikki til at hava við at gera.

Teir fesa aloftast í eini 2000 ára gamlari oyðimørk, og «Tá ið teir endiliga nema við nútíðina, verður tað bert til okkurt óreint gleps eftir teimum sosialistisku londunum». Hervor kann brúka trúnnu, men ikki umsitingina av henni.

Lívsvónin

Ævinliga niðurlagið (og vónin) hjá Hervor er, at alt fer at verða betri: «Einaferð! Einaferð verður alt frægari, lættari, hugaligari.» Og í meðan ganga árin. Sum Hervor sjálv sigur oman á hesar og aðrar hálvðaprar tankar: «Sjabb, sjabb. Og nú er skjótt dogurðatið.» Ferð eftir ferð gerast vit knappliga var við, at tíðin er farin, og vit eru ikki í nánd av tí máli, vit hava sett okkum. Eins og hjá Hervor eru tað vónirnar, ið halda okkum uppi. Alt lívið biða vit eftir onkrum: einari hending, at onkur skal koma, deyðanum. Meðan biðað verður, gloyma vit, at tíðin fer sendandi framvið. Vanin læsir okkum fóst, og tað kreyst mót at koma leysur, at siggja tilveruna sum hon er. Men vit kunnu koma leys, vit kunnu broyta okkara lagnu. Tað er tó ikki reiðiliga hetta sum hendir í «Lokkalogi».

Á tí politiska økinum arbeiða persónarnir fyri einum sosialistiskum tjóðveldi, striðast imóti kommunistahatrinum, men á tí persónliga økinum merkt litil og eingin broytingarhugur. Hervor og Dyggvi sita í mong ár í einari suggu av arbeiði og børnum, men umframt kámar vónir um bata í framtíðini og sannføring um, at ein annar bústaður fer at broyta alt, so taka tey við stóðuni, sum hon er. Og tað tykist, sum tey halda, at soleiðis er tað nú einaferð.

Tá so ein eldri vinmaður doyrt, keypa tey húsin hjá honum, og nú tey flyta úr óhugnaligum leigaðum hølum í hugnalig eldri hús niðri við strondina, so fjara teir persónligu trupulleikarnir burtur. Eisini óttin hjá Hervor hvørur, og lesarin má gera tað niðurstøðu, at alt stavaði frá bústaðartrupulleikum og einki hevði við aðrar höttandi vandar at skaffa. (Eg má viðganga, at eg haldi, at teir nivandi bústaðartrupulleikarnir hjá Hervor og Dyggva eru torførir at fata. Tey leiga eini nýggj í einum nýggjum býlingi, og tað er nógv örúdd rúndanum, men at hetta skulu vera teir stóru trupulleikarnir... Tey hava gott pláss og nútíðans innrætting, men kenna

lívið sum eina plágu, til tey hava keypt eini eldri hús).

Stríðsmaðurin

Ryggurin í skaldsøguni eru Hervor og Dyggvi, teirra liv og hugsanir, men uttan um tey ferðast mong onnur, sum vit í teim í flestu fornum stuttu kapitlunum nerta við og síðani sleppa. Í lýsingini av Bersa er tó gjørd roynd at lýsa ein heilan persón, sum er sterkur á hjá politiska økinum, sum áhaldandi arbeiðir fyri at broyta samfelagið á tann sosialistiska bógvin, sum aldrin gevst, tí: «Teir eru so smátt farnir at lurtu eftir mær umborð.» Tað er eisini Bersi, sum greiðir frá, hvi álopinu á vinstravongin eru so harðlig:

«Hvi heldur tú, at teir leika so í um vinstrasosialistar, allir hesir peningasterku jassarnir? Heldur tú, teir hugsa um guðstrúnna, um Várhara og sálmarnar? Tað skita teir á! Teir bara ræðast fyri at missa oyruni, einki annað, fyri at missa peningin, sum nú kemur spælandi niður í lummarnar á teimum, uttan at teimum tørvar at lyfta hond frá síðu.»

Í viðurskiftunum við kvinnur er Bersi ikki líka stinnur í, hvat er rætt og hvat er skeivt. Hann ger Gíljönnu við barn, og hóast hann ikki hevur tann stóra hugin at giftast við henni, so heldur hann seg noyðast at lata sær lynda: «Hvørki heitt ella kalt, bara hampiligt. Skikkiligt ábyrgdarkensla...» Tey flyta tó ongantíð saman, tí Gíljanna er nóg sterk og klók at siggja, at tað einki gott ferir við sær. Dótturin veksur upp hjá ommuni, og Bersi og Gíljanna eru saman við henni, tá ið tey kunnu. Og tá Bersi doyrt av arbeiðsvalukku umborð á bátinum, er tað dóttirin Elin sum ber stríðsandan frá pápanum viðari. Hóast happað í skúlanum fyri at vera kommunistur — hon er smágenta — kann hon gera gjøldur við lærarunum: «Jú, men hann er bara so ógilla illur við kommunistarnar...» hon blunkaði skálkasliga í somu lotu. Eitt Bersablunk. Eitt rættligt Bersablunk! «Elin gevur vón um framtíðina og fær

Jógvan Isaksen
ummæli

Dyggva at siga: «Tað man fara at ganga kortini, ha!»

Viðhvørt tykist sum ein persónur er byttur sundur á triggjar, at Hervor, Birita og Gíljanna eru brigdi av sama persóni, tó at tær samstundis umboða triggjar ymiskar kvinnustøður: heimagangandi mamman, kvinnan, ið livir einsamøll uttan børn og tann einmalla mamman, sum í hesum fari er niðri og fær sína útbógving. Tann spjadda lýsingin av Biritu og Gíljönnu, vit fáa bert fá ikki altíð samanhangiandi brigdi, stuðlar upp undir hesa fatan. Lýsingin í fyrstani av Biritu, har hon er rødd at vera einsamøll við hús, hóskar betri við ta mynd, lesarin seinni fær av Hervor og sampakkar ikki rættiliga við myndina av tí sjálvstøðugu Biritu. Gíljanna hvørur so gott sum, tá hon hevur fott barnið og havt høvi at visa sína styrki. Tá ið samanum kemur, so sigur «Lokkalogi» ikki frá lagnuni hjá trimum kvinnum og monnunum uttan um tær, sum lesarin í fyrstani trýr er ætlanin, men savnar seg heilt skjótt um Hervor og Dyggva og eitt sindur úti við annað borðið stendur Bersi.

Skaldsøguslag

«Lokkalogi» kann ikki bólkast sum ungdomsella vaksnamannabók, men upplýsir tann oftast ónatúrliga skilnaðin, sum verður gjørdur millum bókur til vaksin og til hálvvaksin. Hinvegin er tað heilt greitt, at høvundin ansar sær og krevur ikki ov nógv av lesaranum: gerandisfyrirbrigdi, stuttir setningar og stuttir kapitlar — í meðal undir tvær síður — eyðkenna skaldsøguna, og tað hevur hon í felag við meginpartin av teim bókum sum venda sær til ungdom í skúlaaldrin.

Lýsingarnar av kenslunum hjá ungfolki eru væleydnaðar, tað er ein hiti og eitt viðkvæmi í eygleiðingunum hjá Marionu sum nema við lesaran, og tú fært áhuga fyri persónunum. Inngangurin er eitt sindur spjaddur og flótandi, leikarnir skulu allir visast fram beinanvegin í smáum brotum, og